

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-503-7-16>

**EMPOWERING STUDENT ENTREPRENEURS:
THE TRANSFORMATIVE POWER OF UNIVERSITY
STARTUP INCUBATORS**

**ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ НАВИЧОК
У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СТАРТАП-ШКОЛИ**

Yahodzinskyi

Serhii Mykolaiovych

*Doctor of Philosophical Science,
Professor,
Vice-Rector for Academic
and Methodological Affairs
PHEE "European University"
Kyiv, Ukraine*

Ягодзінський

Сергій Миколайович

*доктор філософських наук,
професор,
проректор з навчально-методичної
роботи
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Gudz Yurii Fedorovych

*Doctor of Economic Sciences,
Professor,
Vice-Rector for Scientific Work
PHEE "European University"
Kyiv, Ukraine*

Гудзь Юрій Федорович

*доктор економічних наук, доцент,
проректор з наукової роботи
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Skliarenko Olena Viktorivna

*PhD in Physical and Mathematical
Sciences, Associate Professor,
Head of the Department
of Mathematical Disciplines and
Innovative Design
PHEE "European University"
Kyiv, Ukraine*

Скляренко Олена Вікторівна

*кандидат фізико-математичних
наук, доцент,
завідувач кафедри математичних
дисциплін та інноваційного
проектування
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Вступ. Підприємницька компетентність – необхідна складова сучасної особистості, формування якої, з огляду на реалії економічного розвитку, має відбуватися під час навчання та здобуття освіти. В умовах сучасної інноваційно-орієнтованої економіки трендовим напрямком розвитку бізнесу і послуг стає пошук ідей і рішень, що швидко стартують, охоплюють нові ринки, масштабуються, змінюючи застарілі форми надання послуг і ведення бізнесу на зручні та цифрові рішення. Такі інноваційні бізнес-проекти, що розробляються, зазвичай, малою командою і фінансуються зацікавленими інвесторами, відносяться до стартапів.

За останні роки стартап рух стрімко поширюється в Україні та світі. В умовах дефіциту робочої сили, обмежених фінансових ресурсів, що особливо відчутно в Україні з моменту повномасштабного вторгнення, функціонал робочої одиниці має масштабуватись за фрактальним принципом. А саме, кожна дія, операція, захід будь-якого масштабу має містити загальний контур стратегічної мети. Наприклад, розробляючи ідею стартапу, людина не замикається винятково на створенні прототипу, а осмислює його в категоріях бізнесу, фінансів, маркетингу, економіки, командної роботи.

Студентський вік є найбільш сприятливим для розвитку креативного потенціалу особистості, набуття навичок прийняття рішення у потоці інформації та даних, сприятливим для формування цифрових компетентностей, комунікативних навичок та розвитку емоційного інтелекту.

Молодь відкрита до нового. Молодь відрита до підприємницького ризику. Молодь має запит на гарне життя. Молодь краще розуміє сучасні тренди. Молодь не заангажована старими економічними моделями. Молодь їх не знає, а тому не зупиняється на етапі формування підприємницької ідеї на сотнях чому, як, коли, а чи можна, а чи дозволено.

Результати. Тенденції сучасного ринку праці, а також особливості молодого покоління, яке в деяких дослідженнях іменують поколінням Z, враховані серед восьми ключових компетенцій сучасної людини, визначених Рамковою програмою Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу в 2018 році. Саме тоді до необхідних для працевлаштування, посилення особистого потенціалу, активної соціальної позиції додалася підприємницька компетентність.

Знання з підприємництва і бізнесу, маркетингу та економіки, розуміння підприємницького і культурного середовища, мотивація на розвиток, ініціативність, креативність, критичне мислення, розвинений емоційний інтелект, комунікаційні навички, уміння працювати в команді та інші компетентності стали основою для формування підприємницької компетентності.

Відступати від реальності ринку праці, від тенденцій розвитку технологій, від потенціалу інтелектуальних систем – означає вчиняти злочин проти молоді, яка з надією приходить до університетів. Ми обіцяємо молоді професійну підготовку, відсутність проблем із працевлаштуванням, пропонуємо бази практики, зустрічі з відомими людьми, успішними підприємцями, політиками, економістами, лідерами суспільної думки. Як підсумок, пояснюємо ми молоді, гарне навчання стане запорукою гідного життя, високої зарплати, відчуття задоволення від праці.

Та насправді, часто це є правдою. Вступаючи до університетів, студенти нерідко зустрічають викладачів, які працюють за перевіреними, але не актуальними темами. Програми навчання можуть бути складені за взірцевими параметрами, але їх реалізація може мати

складнощі суб'єктивного та об'єктивного характеру. Регушувати ці проблеми, робити вигляд, що їх не існує, надавати студентам застарілі моделі, пріоритети та цінності освіти можна. Можна навіть випускати студентів зі стін університетів, роками підтримуючи у них віру в те, що вони потрібні ринку праці, їх очікують бізнесмени в Україні та світі. Все це можна. Але чи буде це приносити задоволення? І головне – а як довго можна жити в такій моделі освіти?

Адже поряд з викладачами старшого покоління до університетів приходять молодь. Це вже саме та молодь, яка сама є поколінням Z. Вони не толерують старших колег, застарілі підходи. Вони не мають пієтету до авторитетів, до посад, до наукових ступенів та вчених звань. Вони оцінюють ефективність, швидкість, зручність, інноваційність, сучасність, комфорт.

Звинувачувати молодь, яка в аудиторії за партами, а також молоді кадри за кафедрами – безперспективно. Потрібно вносити зміни в систему підготовки кадрів, шукати нетрадиційні методи, прийоми, підходи. І звичайною педагогічною майстерністю тут не обійтись [1, 4, 5]. Потрібно щось принципово нове.

Наш досвід спілкування із закордонними колегами показав, що із середини 2000-их років вони почали імплементувати в підготовку студентів так звані стартап-школи або стартап-інкубатори [2, 3]. У 2014–2018 роках в Україні деякі університети також спробували заснувати стартап-рухи, але було очевидно – з цим є проблеми. Проблеми на рівні викладачів, адміністраторів університетів, представників бізнесу. Єдині, кого не потрібно було вмовляти займатись в таких школах – це були студенти. Проте, без підтримки з боку викладачів, без розуміння з боку адміністрації, без запрошення бізнесменів, без державних програм розвитку стартапів – це все доволі швидко згасало.

Але прогрес неможливо зупинити – як би банально це не звучало. Неможливо опиратись тенденціям. Неможливо будувати в глобальному світі якусь свою – замкнену модель освіти, економіки, науки.

В умовах повномасштабної війни важливість навичок винахідництва, швидкої реалізації проектів, навичок пошуку нестандартних рішень, цінність інтелектуального потенціалу молоді підтвердилась багаторазово [6].

У цьому науковому опусі ми ділимося досвідом реалізації стартап-школи в Європейському університеті [7]. Ідея стартап-руху в Європейському університеті була закладена на етапі заснування закладу. Серед основних завдань були визначені такі, як практичне впровадження набутих здобувачами освіти знань, пошук баз практик для студентів, впровадження і реалізація підприємницької освіти. Європейський університет одним із перших поставив питання втілення елементів дуальної освіти в підготовку фахівців. Девіз Університету зберігається донині – «Вчись, працюючи!». У 1994 році була створена кафедра практичного підприємництва, завдяки якій студенти отримали

можливість брати участь у створенні малих підприємств, проходити практику у навчально-тренувальному банку та відвідувати тренінги з бізнесу від фахівців-практиків. З трансформацією поняття підприємництва змінювалася і кафедра практичного підприємництва, актуалізувалися до вимог сьогодення її функції і стратегічні задачі. Незмінним лишається лише одне – розвиток підприємницьких здібностей студентів.

Поступово набула реалізації ідея Підприємницького університету та відповідної йому стартап екосистеми. Основною передумовою реалізації розгортання і підтримки стартап екосистеми в університеті є адміністрування з боку керівництва університету. Самоорганізація тут якщо й можлива, то, очевидно, далеко не на перших етапах. Без активної позиції з боку адміністрації закладу вищої освіти (ЗВО) – від ректора до завідувача кафедри – підтримка стартап-інкубаторів видається нам вкрай сумнівною.

Наступним важливим моментом є співпраця з організаціями, стартап інкубаторами, менторами, фахівцями від бізнесу, інвесторами, які зможуть ділитися досвідом, допомогти з тестуванням, апробацією ідей та, в подальшому, інвестувати у найперспективніші проекти.

З цього випливає наступний компонент – інвестування в стартап-рух. Найкращим способом є конкурси стартап-проектів та виділення певної суми коштів на їх реалізацію. Це своєрідні венчурні університетські фонди. До них можна долучати спонсорів, представників бізнесу, зокрема, тих, яким університети здають власні площі. Як наслідок, це сформує активну та ініціативну спільноту серед викладачів та студентів, які цікавляться технологіями розробки стартапів, бачать перспективи їх реалізації, підтримку з боку адміністрації.

Важливим елементом, що забезпечує стабільність університетських стартап-рухів є участь стартап-команд у програмах і конкурсах, в тому числі, міжнародних. Це сприяє розвитку інноваційного підприємництва, підвищує мотивацію, забезпечує підтримку міжнародних контактів, підвищає якість стартапів та професійність команд, розуміння студентами та викладачами реальних, а не надуманих тенденцій ринку послуг, товарів і технологій.

Передумовою академічного підприємництва є наявність окремого приміщення стартап клубу, коворкінгу, де б студенти могли працювати в команді над власними ідеями під керівництвом менторів, фахівців-практиків, викладачів. Бажано оформити це приміщення суттєво відмінно від загальної стилістики інших приміщень ЗВО.

Звісно, одразу виконати всі ці пункти не є можливим. Надто багато інвестицій, надто багато змін, надто багато опору.

З чого можна розпочати?

Розпочати можна зі створення підприємницького клубу. Головним завданням підприємницького клубу має стави просвітницька діяльність з основ підприємництва, проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності студентів щодо ведення бізнесу,

сучасних практик менеджменту, маркетингу, огляд можливостей для інвестування, інструктування щодо заснування невеликих бізнесів на базі ФОП І групи, а також менторська підтримка бізнес-ідей.

Коли це буде реалізовано та отримає схвальну підтримку ініціативних груп, варто переходити до формування стартап-школи. Розпочати можна з інформування про стартап-новини, івенти, події, інформування про досвід реалізації відомих стартапів, долю їх засновників.

Паралельно з цим варто налагодити співпрацю, наприклад, з Громадською організацією «Платформа інноваційного партнерства» УЕР, підписати кілька меморандумів з діючими університетськими стартап-школами. Поки що це зробити не пізно, адже більшість стартап-шкіл перебувають на етапах формування, а тому охоче діляться інформацією, готові до співпраці, спільної участі у проєктах, конкурсах.

Сьогодні Європейський університет активно працює в рамках проєкту «Підприємницький університет», який реалізується спільно Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством освіти і науки України, стартап-інкубатором УЕР, Українським фондом стартапів за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» та рядом інших організацій. У рамках цього проєкту для студентів усіх спеціальностей Університету було запроваджено навчальну дисципліну «Інноваційне підприємництво та управління стартап проєктами», а її викладачі пройшли навчання на курсах підвищення кваліфікації і отримали всі необхідні матеріали для викладання курсу від розробників-фахівців.

Висновки. На завершення відзначимо, що інтелектуалізація економіки, поява штучних інтелектуальних систем з часом вкрай понизить вартість інтелектуальної праці, яку ще сьогодні вважають винятковою прерогативою людини. Майбутнє – і це майбутнє ближче, ніж ми думаємо – торкнеться кожного з присутніх сьогодні в університетських аудиторіях. Ми мусимо бути готовими і головне – підготувати до цього нашу молодь.

Недалеке минуле перестало цінувати механічну працю. Сучасність знижує вартість інтелектуальної праці. Майбутнє імовірно вимагатиме від працівників принципово нових компетенцій та якостей. Розвиток стартап-шкіл, на наш погляд, є більш-менш превентивним заходом підготовки конкурентоздатного сучасного фахівця.

Література:

1. Куліков П., Згуровський М., Луговий В. *Шляхи розвитку закладів вищої освіти в новій соціальній реальності*. Київ: Політехніка. 2022. 244 с.
2. Ellerton D.P. On critical thinking and content knowledge: A critique of the assumptions of cognitive load theory. *Thinking Skills and Creativity*. 2022. P. 43.

3. Meneses L.F.S. Thinking critically through controversial issues on digital media: Dispositions and key criteria for content evaluation. *Thinking Skills and Creativity*. 2021. P. 42.

4. García-Moro F.J. Education for change in a hyperconnected society: When the other is virtualized. *Revista Electronica Educare*. 2021. № 25 (3).

5. Єфремова Г. *Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі*. Суми. 2020. 444 с.

6. Колодінська Я.О., Скляренко О.В., Ніколаєвський О.Ю. Практичні аспекти розробки інноваційних бізнес ідей з використанням цифрових сервісів. *Економіка і управління*. №4. 2022. С 53-60.

7. Тимошенко О.І., Скляренко О.В., Ягодзінський С.М. Формування підприємницької компетентності здобувачів освіти як невід’ємна складова підготовки конкурентоспроможних фахівців. *Економіка і управління*. №1. 2024. С. 9-17.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-503-7-17>

PECULIARITIES OF THE TRAINING OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY: A PROACTIVE-PARTICIPATIVE APPROACH

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ: ПРОАКТИВНО-ПАРТИЦИПАТИВНИЙ ПІДХІД

Yahodnikova

Viktoriia Viktorivna

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor*

*Vice-Rector for Scientific-Pedagogical
and Innovative Activities
Odesa Regional Academy
of In-Service Education
Odesa, Ukraine*

Ягоднікова

Вікторія Вікторівна

*доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної*

*та інноваційної діяльності
Комунальний заклад вищої освіти
«Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»
м. Одеса, Україна*

Євроінтеграція України відкриває нові перспективи для розвитку науково-освітнього простору країни, зокрема у підготовці науково-педагогічних кадрів, здатних в сучасних реаліях на партнерських засадах розв’язувати наукові й практичні проблеми науково-дослідної, інноваційної та професійно-педагогічної діяльності. Це потребує інноваційних змін у методах навчання, підходах до наукових досліджень і професійної підготовки, що передбачає впровадження фундаментальних принципів європейської освіти і науки, які ґрунтуються на демократичних цінностях, забезпеченні якості освіти та її доступності, відкритості і прозорості, академічної свободи та